

УДК 796.032:37

*Валерій Єднак,
Станіслав Сапрун*

Ставлення батьків учнів 4-х класів до впровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка (м. Тернопіль)

Постановка наукової проблеми та її значення. В умовах сьогодення постала проблема формування особистості школяра як у моральному-психологічному, так і у фізичному аспекті. Свідченням цього є низька рухова активність учнів, стрімке поширення хронічних та простудних захворювань і низька успішність у навчанні. Труднощі в сімейному житті, скрутне фінансове становище, байдужість батьків до розвитку дитини й інші фактори мають негативний вплив та тенденцію до збільшення. Проблема ж виховання й навчання дітей не є новою, проте засобами впливу можуть бути не лише спеціалізовані педагогічні процеси в школі, але й цілий перелік засобів і методів, котрі можуть реалізовуватися за межами школи та в сім'ї. Особистий приклад батьків, їхнє усвідомлення в необхідності дітей займатися фізичними вправами чи іграми, відвідувати спортивні секції й гуртки – ось ключові моменти виховання підростаючого покоління. Батьки значною мірою виступають основним заохочуючим та мотивуючим компонентом інтелектуального й фізичного розвитку школярів. Визначення освіченості батьків із питань здорового способу життя та фізичної культури постає предметом детального аналізу задля формування оптимальної системи навчально-виховних заходів на основі олімпійської освіти [2; 4].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Проведення різних соціологічних досліджень мають місце в багатьох авторів публікацій, що визначають сфери формування знань і навичок у навчально-виховному процесі школярів. Зарубіжні дослідники основ олімпійської освіти D. Binder (1995) та R. Naul (1998) рекомендують поширювати ідеї олімпізму через учителів і тренерів, російські ж теоретики В. Столяров (1990), В. Сергєєв (2000), М. Антипова (1998), Г. Полікарпова (2003) також сформували власну схему пропаганди олімпізму, до якої залучаються вчителі та батьки, котрі сприяють проведенню різних виховних заходів [1; 2].

В Україні також набув активного розвитку олімпійський рух, проте на сьогодні до нього залучаються здебільшого школярі середнього й старшого шкільного віку та студенти ВНЗ. Результати досліджень ставлення вчителів і директорів шкіл до олімпійської освіти частково висвітлені в роботах В. Єрмолової, 2010. Крім того, теоретичні аспекти здорового способу життя висвітлені в працях інших авторів, зокрема М. Булатова (2005), Н. Москаленко (2005), О. Вацеба (2007), С. Матвєєв (2007). Тому науково-теоретична діяльність у галузі олімпійської освіти, сприяння розробці програм упровадження олімпійської освіти в позакласних і позашкільних напрямках є доцільною й актуальною [2; 3].

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати літературні джерела з основ здорового способу життя та популяризації ідей олімпізму серед різних верств населення;
- 2) провести анкетування батьків учнів 4-х класів Тернопільської області щодо їх ставлення до поширення олімпійської освіти серед школярів;
- 3) сформувати ключові ідеї пропаганди здорового способу життя засобами олімпійської освіти в навчально-виховному процесі дітей молодшого шкільного віку.

Методи та організація дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, статей, публікацій, матеріалів мережі Інтернет, бесіди, анкетування.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Анкетування проводили серед батьків учнів 4-х класів у період із березня по травень 2012 р. на базі шкіл Тернопільської області та м. Тернополя (загальноосвітні школи I–III ступенів №№ 4, 10, 14, 17, 18, 23, спеціалізовані школи I–III ступенів №№ 3 та 5 із поглибленим вивченням іноземних мов, Класична гімназія, загальноосвітня школа I–II ступенів с. Великий Говилів (Теребовлянський район), загальноосвітня школа I–III ступенів с. Малий Ходачків (Тернопільський р-н), загальноосвітня школа I–II ступенів с. Романівка (Теребовлянський р-н)). Проанкетовано 234 респонденти у вищезазначених школах. Для своїх батьків школярі отримували анкети в школі та передавали вдома особисто для заповнення.

Анкета складалась із 12 питань закритої форми. Вступна частина набувала інформативного напрямку, зокрема зацікавленість батьків у фізичному розвитку дітей, бажанні займатися фізичними вправами й рівнем здоров'я. Основна частина включала питання з визначення місця фізичного виховання в навчально-виховному процесі школярів, кількості й змісту позакласних заходів. Завершальна частина переважно визначала рівень знань батьків з олімпійської освіти та основ здорового способу життя, а також їхнє ставлення до поширення ідей олімпізму в школі.

Аналіз отриманих відповідей виявив, що батьків, котрі регулярно займаються фізичними вправами – лише 23 % (53 респонденти), а 61 % (144) – інколи використовують вільний час для занять спортом і 16 % (37) узагалі ніколи не мають бажання виконувати будь-які фізичні вправи або цілеспрямовано займатися спортом. Такий результат викликає занепокоєння, оскільки свідчить про відсутність зацікавленості у фізичній культурі батьків наших школярів і лише окремі з них здатні на особистому прикладі продемонструвати користь від фізичних вправ різного характеру та заохотити дітей до наслідування ведення здорового способу життя.

Результати деяких відповідей мали досить суттєві відмінності й подекуди не надавали об'єктивної інформації про досліджувану проблему. Так, з'ясовуючи в батьків їхню думку та оцінку рівня освіти, який забезпечує школа, більшість, а саме 64 % (152), визначили як достатній, а 30 % (70) – як високий, що є досить високим показником рівня довіри й надії на майбутнє нашої вітчизняної освіти, котра здатна надати доступний і ґрунтовний рівні знань.

Позитивом у навчально-виховній діяльності шкіл слід визнати результати отриманих відповідей на питання пов'язане з оцінкою рівня рухової активності наших школярів під час занять у школі. Повністю задоволеними увагою, що приділяється учням у стінах школи, є 79 % (186) батьків. У 16 % (36) батьків виникли складності в достовірній оцінці діяльності школи та рухової активності їхніх дітей у ній.

Неоднозначною є й оцінка рівня здоров'я школярів їхніми батьками. 27 % (62) батьків оцінюють здоров'я дітей як міцне, 59 % (138) – як добре і лише в 7 % (17) наявні хронічні захворювання та 7 % (17) мають слабе здоров'я. Аналізуючи отримані результати, звичайно, приємно констатувати сумарну кількість понад 70 % дітей, котрі не мають жодних нарікань у стані здоров'я. Проблематика зниження рівня фізичного здоров'я та збільшення рівня захворюваності різних типів давно турбує спеціалістів як галузі медицини, так і освіти. І ключовим завданням залишається процес оптимізації та врегулювання діяльності й способу ведення життя нашого підростаючого покоління. І досить нагальним це виглядає після ретельних обстежень дітей молодшого шкільного віку, серед яких понад 90 % мають різні проблеми зі здоров'ям і не є абсолютно здоровими [2; 3]. Результати ж нашого дослідження можуть бути лише свідченням завищеної оцінки батьками своїх дітей, а подекуди навіть об'єктивним незнанням реального стану їхнього здоров'я.

Багатозначними та різними виявилися результати визначення часу, котрий діти приділяють фізичним вправам, іграм тощо. Зокрема, щоденним заняттям по 1 год приділяють увагу 36 % (84) учнів. Декілька годин на тиждень займається 41 % (96). Ще меншу кількість часу заняттям фізичними вправами приділяють 11 % (25) – приблизно 1 год на тиждень, а 12 % (29) узагалі не займаються фізичними вправами й спортом. Відповідно, достатню кількість часу на рухову активність отримує менше 40 % школярів і це може бути наслідком зайнятості дітей у виконанні домашніх завдань у позаурочний час, а також проведення тривалого часу за комп'ютером.

Досить об'єктивна інформація отримана в процесі визначення головних чинників, які впливають на бажання дитини займатися фізичними вправами. Ключовими виявились уроки з фізичної культури в школі – 31% (102); приклади й наслідування друзів та однокласників – 24 % (82). По 20 % (66) мають спортивно-масові й культурні заходи в школі та в класі й приклади з наслідування батьків. Лише 5 % (15) віддали перевагу телебаченню та рекламі. Звісно, основний вплив на вподобання та захоплення учнів молодшого шкільного віку мають батьки, друзі й однокласники, а загалом це сім'я, школа та вулиця як соціальні групи. Розподіл відсотків у цьому випадку набуває досить умовного характеру, адже визначення головних не обмежувалось однією відповіддю, а була можливість обрання декількох різних. Крім того, формування чіткої шкали ключових факторів впливу залежить інколи не від особистості дитини, а від виховання в сім'ї, навчання в певних закладах, відносин з однолітками та друзями.

Уроки з фізичної культури в початкових класах проводяться тричі на тиждень і не завжди така кількість уроків є достатньою для дотримання оптимального рухового режиму дня школяра. Щодо визначення кількості занять на тиждень майже половина (57 %) опитаних підтримала систему організації фізичного виховання в школі. Але висувались і пропозиції стосовно збільшення кількості

до 4–5 уроків – понад 32 % (75), а також 11 % (24) визначили достатніми 1–2 уроки фізичної культури на тиждень. Думки батьків щодо цього питання є досить суб'єктивними й, можливо, непрофесійними, але в більшості батьки задоволені діючою системою з трьома уроками і 32 % прагне реформувати та суттєво збільшити кількість занять (до 5), що має місце в багатьох високорозвинених країнах світу [1; 5].

Проведення уроків фізкультури не завжди відповідає елементарним вимогам, а інколи носить лише формальний характер. Майже половина, а саме 48 % (114), батьків визначила ефективність уроків фізичної культури лише частковою за впливом на здоров'я, рухову активність та фізичний розвиток. Визнали значний ефект і результат від уроків 32 % (75), а 20 % (45) вважають його в сучасному форматі малоефективним. Позитивним залишається той факт, що більшість батьків не сумнівається щодо використання уроків фізкультури в школі як вагомого засобу впливу на формування та дотримання здорового способу життя.

Оцінюючи діяльність і навчання дітей у школі, батьки завжди прагнуть до кращого для своїх дітей і у своїй більшості ставляться до будь-яких протиріч досить скептично. Саме тому більшість, 77 % (181), схильна вважати, що обов'язково слід приділяти більше уваги фізичному розвитку та оздоровленню школярів, а інша частина, 23 % (53), вважає, що потрібно оптимізувати руховий режим дня школяра. Третій варіант відповіді, який відхилив будь-які пропозиції до покращення умов і якості проведення уроків та виховних заходів у школі, узагалі не був обраний жодним із респондентів.

Завершальний блок питань анкети включав питання на знання батьків про систему олімпійської освіти та її використання в школі. Визначаючи обізнаність батьків наших школярів, можна стверджувати, що більшості, а це 55 % (130), відомі лише ключові моменти про систему олімпійської освіти, олімпійський рух та олімпійські ігри. Цікавляться спортом і мають певні знання 25 % (58) батьків і, тільки 20 % (46) уперше чують ці терміни. Отримані результати свідчать про досить високий рівень знань на спортивну тематику батьків учнів. Відповідно, цікавлячись спортом загалом, батьки формують певні захоплення своїх дітей та їхнє бажання займатися різними видами спорту.

Визначення ж понять «олімпізм» й «олімпійська освіта» можна ототожнювати із багатьма визначеннями, проте окремі з них найбільш повно характеризують це багатогранне поняття, у якому поєднуються спорт, культура та освіта в єдине й однорідне явище в суспільному середовищі. Відповіді ж батьків також були досить різними, та однозначне визначення важко обрати, проте найчастіше характеризували олімпізм як гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму – 34 % (107). Олімпійські ігри, спортсмени, спорт – із цим поняттям згодні 25 % (77), гармонійний розвиток особистості – 20 % (61), ведення здорового способу життя – 17 % (54) і лише найменше згадувалося визначення, яке характеризує виховання підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей – 4 % (11).

Загальні положення, судження та поняття з олімпійської освіти й олімпізму звучали в попередніх питаннях, але в цьому завершальному запитанні визначалося загальне ставлення до процесу інтеграції системи олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів. Більшість (55 % (130)), ці ідеї та прагнення підтримали й вважає доцільними. Важко відповісти виявилось 34 % (80), що пояснюється незнанням основ олімпізму взагалі та впливом олімпійської освіти на молодших школярів зокрема. Лише 11 % (24) опитаних вважають, що це не відповідає сучасним шкільним вимогам й умовам, за яких відбуваються процеси навчання та виховання в школі.

Висновки. Результати анкетування батьків учнів свідчать про невисокий рівень обізнаності з основ фізичного виховання дітей, низьку рухову активність батьків та їхніх дітей і загальну невизначеність у веденні здорового способу життя. Рекомендовані й досліджувані засоби та форми впровадження олімпійської освіти викликали певну зацікавленість і повинні застосовуватися та популяризуватися не лише протягом навчального дня в школі, а в позакласній роботі, виховних заходах, тематичних вечорах, вікторинах, забавах і в самостійних завданнях для школярів.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у визначенні в учнів молодшого шкільного віку рівня оволодіння теоретичними знаннями з основ олімпійської освіти й здорового способу життя, розробці шляхів формування здорового способу життя та інтеграції ідей олімпізму в навчально-виховний процес молодших школярів.

Список використаної літератури

1. Вацеба О. М. Уявлення та знання українських школярів про цінності олімпізму / О. М. Вацеба, В. П. Юхимук // Спортивна наука України. – 2005. – № 1. – С. 15–23
2. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. / В. М. Єрмолова. – К. : [б. в.], 2011. – 335 с.

3. Єрмолова В. М. Теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту / В. М. Єрмолова. – К., 2010. – 22 с.
4. Сергеев В. Н. Олимпийское образование: определение сущности и перспективы направления научных исследований / В. Н. Сергеев // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 7. – С. 48–49.
5. Юхимук В. Олімпійська освіта школярів в діяльності Міжнародної олімпійської академії / Ю. Юхимук // Спортивна наука України. – 2007. – № 3 (12). – С. 36–43.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/msnu/2007-t5/tom5/07yvporf.pdf

Анотації

Низька рухова активність і стрімке погіршення здоров'я школярів викликають занепокоєння фахівців, але причини негативних тенденцій потребують більш ретельного вивчення. Зокрема, батьки є одним із ключових факторів формування здорового способу життя молодших школярів. Завданням роботи постає детальне вивчення ставлення батьків учнів 4-х класів до ідеї поширення олімпійської освіти в навчально-виховний процес. У статті подано аналіз літературних джерел, мережі Інтернет та публікацій з основ поширення здорового способу життя серед учнів молодших класів та їхніх батьків. Під час експериментальної роботи використувався метод опитування, а саме анкетування для батьків. Зміст анкети передбачав три блоки запитань: визначення зацікавленості батьків у фізичному розвитку дітей, бажанні займатися фізичними вправами та рівнем здоров'я; значення фізичного виховання в навчально-виховному процесі школярів; рівень знань батьків з олімпійської освіти й основ здорового способу життя, а також їхнє ставлення до поширення ідей олімпізму в школі. Результати анкетування батьків учнів свідчать про невисокий рівень обізнаності з основ фізичного виховання дітей, низьку рухову активність батьків та їхніх дітей і загальну невизначеність у веденні здорового способу життя. Окреслені шляхи формування позакласної та позашкільної олімпійської освіти школярів і позитивного впливу батьків на становлення інтегрально розвинених дітей.

Ключові слова: олімпійська освіта, олімпізм, батьки, молодший шкільний вік, здоровий спосіб життя, навчально-виховний процес.

Валерій Єднак, Станіслав Сапрун. Отношение родителей учеников 4-х классов к внедрению олимпийского образования в учебно-воспитательном процессе школьников. Низкая двигательная активность и стремительное ухудшение здоровья школьников вызывают беспокойство специалистов, но причины негативных тенденций требуют более тщательного изучения. В частности, родители являются одним из ключевых факторов формирования здорового образа жизни младших школьников. Задачей работы становится детальное изучение отношения родителей учеников 4-х классов к идее распространения олимпийского образования в учебно-воспитательный процесс. В статье представлен анализ литературных источников, сети Интернет, публикаций по основам распространения здорового образа жизни среди учащихся младших классов и их родителей. Во время экспериментальной работы использовался метод опроса, а именно анкетирование для родителей. Содержание анкеты предусматривало три блока вопросов: определение заинтересованности родителей в физическом развитии детей, желание заниматься физическими упражнениями и уровнем здоровья; значение физического воспитания в учебно-воспитательном процессе школьников; уровень знаний родителей по олимпийскому образованию и основ здорового образа жизни, а также их отношение к распространению идей олимпизма в школе. Результаты анкетирования родителей учеников свидетельствуют о невысоком уровне осведомленности с основ физического воспитания детей, низкой двигательной активности родителей и детей и общей неопределённости в ведении здорового образа жизни. Обозначены пути формирования внеклассового и внешкольного олимпийского образования школьников и положительного влияния родителей на становление интегрально развитых детей.

Ключевые слова: олимпийское образование, олимпизм, родители, младший школьный возраст, здоровый образ жизни, учебно-воспитательный процесс.

Valeriy Yednak, Stanislav Saprun. Attitude of Pupils of the Fourth Class to Introduction of Olympic Education in Educational Process. Low motor activity and quick worsening of pupils' health causes worry of specialists, but reasons of negative tendencies need deeper studies. Parents one of key factors of healthy lifestyle formation among junior pupils. The task of the research is to study parents' attitude to introduction of Olympic education into educational progree in the fourth class. The article presents the analysis of literature resources, Internet resources, publications on healthy lifestyle spreading among junior pupils and their parents. The questionnaire consists of three blocks: defining of parents' interest in children's physical development, desire to do physical exercises and health level; meaning of physical education in the educational process of pupils; level of parents; knowledge on Olympic education and basics of healthy lifestyle and their attitude to spreading of Olympic idea at school. Results of survey of parents have shown low level of knowledge on basics of pupils' physical education, low motor activity of children and parents, uncertainty in healthy life conducting. We have defined ways of formation of extracurricular and put-of-class Olympic education of pupils and positive influence of parents on formation of integral developed children.

Key words: Olympic education, parents, junior school age, healthy lifestyle, educational process.